

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Светла Славова Янева

за дисертацията на Кръстьо Йорданов Йорданов

„Войнушката институция в българските земи през XV-XVI в.”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

по шифър 05.03.06 (История на България XV–XVII в.)

Дисертацията се състои от увод, три глави, заключение, седем приложения, списък на използваните извори (16 непубликувани регистъра и 48 публикувани извора) и литература (181 заглавия, на пет езика), с общ обем от 549 страници.

Подбраната тема е значима, целите и задачите на изследването са формулирани убедително в уводната му част, а хронологичните му и пространствени граници са ясно и логично дефинирани. Изследването се фокусира върху първите две столетия от съществуването на войнушката институция, което дава възможност да бъдат запълнени съществени празнини в досегашното познание за нея през най-ранния ѝ и най-непроучен период.

Първа глава на дисертацията изследва, най-напред, процеса на организационно изграждане на войнушкия „корпус”. Потърсени са връзките на войнушката институция с военната организация на българските земи от предосманската епоха като същевременно аргументирано е свързана най-ранната история на корпуса с промените, наложени от самата османска власт, породени от военностратегическите ѝ цели в хода на завладяването на Балканите. Дискутирани са и отхвърлени някои от съществуващите историографски тези относно произхода на войнушката институция. Разкрити са по-нататък статута и функциите на различните категории войнуци, разгледани в тяхното развитие, което позволява да се проследят последователните етапи в трансформацията на тези функции от военни във военно-помощни. Представени са и новоиздирени данни, почерпени в първичния изворов материал, за конкретните задължения на войнуците в Държавните конюшни в столицата, за техния числен състав и разпределение. Изяснена е и представена

(и чрез схеми) управленската йерархия на войнушката институция на провинциално и на централно ниво, както на кадровия състав на низшите звена, в които длъжностите се заемат от християни, така и на средния и висш команден състав, състоящ се от мюсюлмани, който досега е бил обект на много слабо внимание в историографията. Приносно и добре защитено е мнението относно функциите и седалището на войнушкия санджакбей.

Втора глава е посветена на географското разпределение и числеността на войнуците в българските земи в края на XV и през XVI в. В 50 таблици са систематизирани, обобщени и прегледно представени по региони и административно-териториални единици ценни емпирични данни, извлечени от първичните извори, за войнушкото население и за обитаваните от войнуци селища през XV–XVI в. В текста са открити някои регионални особености на войнушката селищна мрежа, анализирана е динамиката в броя на войнушкото население по места и факторите, влияещи върху неговото увеличение или спад в хода на разглежданото столетие. Направена е и обща преценка за дела на войнушкото население в рамките на християнската общност и на категориите християнско население със специален статут. Изследвани са различни аспекти на „войнушката демография“ през разглеждания период. Взето е и аргументирано отношение към някои дискусии в историографията по-обща въпроси, като този за връзките между войнушкия елемент и ислямизационните процеси в българските земи и относно значението му за икономическия подем на някои селища в централната част на Балканите.

Трета глава изяснява важни аспекти на социално-икономическия статус и стопанското битие на войнуците през XV–XVI в. – данъчния статут и мястото в социалната структура на обществото на различните категории войнушко население, имуществената диференциация сред войнуците (най-вече въз основа на анализ и систематизиране на голям обем количествени данни за владенията от тях бащини), профила на „войнушката икономика“ (представен в сравнителен план по региони) и др. Положителна оценка заслужава водещият изследователски подход тук – да се съпоставят нормативната регламентация на статуса на войнуците с действителната практика, отразена в съответните първични извори.

Дисертацията е базирана на солидна изворова основа. Сред използваните източници особено важно е привличането и анализа на подробни войнушки регистри, някои от които

се въвеждат за пръв път в научно обръщение и имат висока информационна стойност. Работата свидетелства за формирани отлични умения за разчитане, анализ и осмисляне на непубликуваните османотурски извори както и за професионална работа с публикуваните източници и с литературата по разработваната тема – коректност при цитиране на източниците, систематични обяснения и обобщения и добре обосновани изводи и заключения.

Дисертационният труд се отличава с изчерпателност при разглеждането на проблематиката, логична структура, балансираност на изводите и оценките, яснота и последователност на изложението, прегледно (включително таблично) и коректно представяне на фактологическата информация, много добър стил и език и професионално оформяне на научния апарат.

Кандидатът представя и пет публикации по темата на дисертацията (две публикувани и три под печат), има и три участия в научни форуми с доклади по изследваната тематика.

Дисертацията отговаря на всички изисквания, предвидени в закона. Това, както и всичко гореизложено, ми дават основание да дам положителна оценка на труда и убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на Кръстьо Йорданов образователната и научна степен „доктор”.

доц. д-р. Светла Янева

София, 20. 05. 2013 г.